

mihael

KAPELANIJA SV. MIHAELA ARKANĐELA MUP - SJEDIŠTE I RAVNATELJSTVO POLICIJE

**NEKA BUDU
SAVRŠENO JEDNO!**

mihael

21 / 2019.

**LISTIĆ POLICIJSKE KAPELANIJE
SV. MIHAELA ARKANĐELA
MUP - SJEDIŠTE I
RAVNATELJSTVO POLICIJE**
Godište XIV. (2019.), broj 21 (402)
Sedma vazmena nedjelja
2. lipnja 2019.

Kontakt:

o. Stjepan Harjač, policijski kapelan
tel.: 22 712, 84 048;
e-mail: sharjac@mup.hr

Vinko Bakula, pomoćnik kapelana
tel.: 88 853, 82 805;
e-mail: vbakula@mup.hr

Naslovnica:

Salvador Dalí,

Let Us Make Man In Our Image And Likeness,
<https://www.artsy.net>

LIPANJ

**Ned. 2. SEDMA VAZMENA NEDJELJA
Marcelin i Petar; Eugen**

Pon. 3. Karlo Lwanga i drugovi; Drago; Cecilija

Uto. 4. Kvirin Sisački; Predrag; Optat

Sri. 5. Bonifacije; Valerija

Čet. 6. Norbert; Neda; Berto; Paulina

Pet. 7. Robert; Sabinijan; Radoslav

Sub. 8. Medard; Žarko; Medardovo

MEDITACIJA

Molitva oporuke

3

SLUŽBA RIJEČI -

SEDMA VAZMENA NEDJELJA

UVOD U ČITANJA

Da svi budu jedno

4

ČITANJA

Neka budu savršeno jedno!

6

HOMILIJA

Jedinstvo

8

KATEHEZA

Okviri širenja kršćanstva

Geografski okviri

10

Hrvatska marijanska svetišta

Gospe "od Kaštela"

(od Zdravlja), Zadar

14

Mali vjeronaučni leksikon

16

Molitva oporuke

Riječi Isusove oproštajne poruke za učenike su najsnažnije i najpotresnije svjedočanstvo njegove ljubavi prema njima kao i briga za njihovu budućnost.

Ta molitva sažetak je zapravo čitavog Ivanovog evanđelja koja u središtu ima Isusa koji je došao da ljudima objavi Oca i da im donese život vječni.

Svjestan da je došao čas njegova rastanka, Isus moli za ono što mu je najviše na srcu - za jedinstvo svojih koji ostaju u svijetu.

U toj veličanstvenoj molitvi slijevaju se u jedno sve slike kojima je prethodno učenicima tumačio jedinstvo između sebe i njih: tu ponovno odzvanja glas dobrog pastira čiji glas slušaju njegove ovce i idu za njim, tu je prisjećanje na trs koji nosi mladice i daje životni sok.

Ivanovo evanđelje nema razrađenu temu Crkve, ali u tako snažno istaknutoj potrebi jedinstva učenika rečeno je najvažnije što se o Crkvi može reći. Pogotovo kad imamo na umu da Isus izričito kaže kako "ne moli samo za ove nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene". U svojoj molitvi on otkriva kako je to jedinstvo otajstvene naravi. Uzor i izvor mu je jedinstvo Isusa i Oca a ostvaruje se kroz molitvu.

Ivan Dugandžić

Ivan Marko Rupnik, *Uskrsnuće*, <https://www.imb.org>

Da svi budu jedno

Stjepan

Nakon Isusova uzašašća na nebo viđenje prvomučenika Stjepana svjedočanstvo je Isusove objave u slavi gdje stoji zdesna Bogu. Biti na desnoj strani teološki označava jednakost u slavi, no ovdje je znakovito da Stjepan ne vidi Isusa kako sjedi, nego kako stoji zdesna Bogu. Budući da stajanje u odnosu na sjedenje označava veću aktivnost, taj stav može u konkretnom slučaju označavati Isusovu pripravnost da primi Stjepana, a općenito nagovještuje Isusov ponovni dolazak u slavi.

Jednako tako i Stjepan koji će upravo podnijeti mučeništvo čini to na aktivan način. Svoje viđenje otvorenih nebesa on ne zadržava kao intimno mistično iskustvo nego ga prenosi kao svjedočanstvo koje potvrđuje vlastitom smrću. Ta smrt u potpunosti je nalik Isusovoj te Stjepan u svom posljednjem času izgovara gotovo iste riječi kao Isus na križu predajući svoj duh Bogu i moleći za svoje progonitelje.

Dođi, Gospodine Isuse!

Drugo današnje čitanje donosi fragmentirane odlomke iz posljednjeg poglavlja Knjige Otkrivenja. Poruke koje su sadržane u ovom tekstu tvore inkluziju s početkom Knjige, točnije s pismima na sedam maloazijskih crkava.

Ključna rečenica u tom smislu jest „Ja, Isus, poslao anđela svoga posvjedočiti ovo po crkvama“. Stoga se ovdje potrebno prisjetiti bitne poruke koja je izražena u svih sedam pisama.

Pisma Crkvama u Efezu, Smirni, Pergamu, Tijatiri, Sardu, Filadelfiji i Laodiceji, imaju više manje sličnu strukturu. Evidentiraju se njihove dobre, a ako ima, i loše strane, izriče se pohvala i, ako treba, opomena te se završava riječima „Tko ima uho, nek poslušaj što Duh govori crkvama“. Te zaključne riječi jednako su upućene svima. No, s obzirom na sadržaj pisama, to jest na dobre i loše strane pojedine crkve, ima jedna iznimka. Riječ je o posljednjoj crkvi u nizu, to jest crkvi u Laodiceji. U toj crkvi kao da nema ništa dobra. Ne nabraja se nijedna njezina dobra karakteristika. Sud o njoj krajnje je loš: „Znam tvoja djela: nisi ni studen ni vruć. O da si studen ili vruć! Ali jer si mlak, ni vruć ni studen, izbacit ću te iz usta.“ Tako pismo počinje, ali je njegov završetak potpuno nadobudan? „Savjetujem ti: kupi od mene zlata u vatri žežena da se obogatiš i bijele haljine da se odjeneš da se ne vidi tvoja sramotna golotinja; i pomasti da oči pomažeš i vidiš. Ja korim i odgajam one koje ljubim. Revan budi i obrati se! Evo, na vratima stojim i kucam; poslušaj li tko glas moj i otvori mi vrata, unići ću k njemu i večerati s njim i on sa mnom.“ Poruka je više nego jasna, a njezino ispunjenje potvrđeno je na završetku drugoga dijela, to jest epiloga čitave knjige. Naime, dok Isus ustrajno stoji na vratima mlake crkve u Laodiceji i kuca, to jest, želi u nju ući, ali ne agresivno nego diskretno, tri puta u epilogu knjige čuju se riječi okupljene zajednice: „dođi... dođi“ - „Dođi, Gospodine Isuse“. To su riječi koje izražavaju stav zajednice koja se na poseban način okuplja u liturgijskom slavlju iščekivanja njegova dolaska.

Ivan Marko Rupnik, <https://www.manresa-sj.org>

Da svi budu jedno

Isusova molitva na posljednjoj večeri ne ograničava se samo na molitvu za prisutne učenike. On moli i za sve one koji će na njihovu riječ povjerovati u njega. Ta molitva u sebi podrazumijeva kasnije evangelizatorsko djelovanje učenika po čitavom svijetu. Riječ svijet koja inače u Ivanovu evanđelju označava stvarnost koja ne prihvaća Krista ovdje nije tako beznadna. Svijet ipak može uzvjerovati da je Isus od Oca. Pri tome je pak od presudne važnosti jedinstvo učenika. Radi se kako o jedinstvu učenika međusobno tako i o njihovu jedinstvu s Isusom i s Ocem, u koje se na koncu dovodi i svijet kojemu su poslani.

No, ni na jednoj razini jedinstvo učenika još nije postignuto onako kakvo je Isusovo jedinstvo s Ocem. Stoga je Isusova molitva sva izražena u optativnom obliku „da budu“. To pak ne znači da njegova jedinstva s učenicima i među učenicima uopće nema nego da ono treba neprekidno rasti.

U tom smislu Isus govori da su učenici upoznali njegovo poslanje od Oca, da im je on očitovao Očevo ime, ali i da će im ga

još očitovati. Ovdje se prema mišljenju egzegeta podrazumijeva slanje obećanog Duha Branitelja o kojem je Isus prethodno govorio. On će upućivati učenike u svu istinu dozivajući im u pamet Isusove riječi te ih osposobiti da žive u međusobnoj ljubavi i jedinstvu.

U suvremenoj aktualizaciji ovoga teksta dobro je primijetiti kako to što jedinstvo za koje Isus moli još nije u potpunosti postignuto ima veliko značenje za trenutno stanje ekumenskih nastojanja u kršćanstvu. Naime, ta nastojanja temelje se upravo na tome da jedinstvo među kršćanima već postoji, ali je ono nepotpuno i nesavršeno. U širem smislu mogli bismo reći da se to ne odnosi samo na institucionalno jedinstvo kršćanskih zajednica, nego i na moralnu i ljudsku nesavršenost svakog pojedinog vjernika koji je pozvan uključiti se u Isusovu molitvu „da svi budu savršeno jedno“.

Prvo čitanje: Dj 7,55-60

Vidim Sina Čovječjega zdesna Bogu.

Čitanje Djela apostolskih

U one dane: Stjepan, pun Duha Svetoga, uprije pogled u nebo i ugleda slavu Božju i Isusa gdje stoji zdesna Bogu pa reče:

„Evo vidim nebesa otvorena i Sina Čovječjega gdje stoji zdesna Bogu.“

Vičući iza glasa, oni zatisnuše uši i navališe jednodušno na njega. Izbaciše ga iz grada pa ga kamenovahu. Svjedoci odložiše haljine do nogu mladića koji se zvao Savao.

I dok su ga kamenovali, Stjepan je zazivao:

„Gospodine Isuse, primi duh moj!“

Onda se baci na koljena i povika iza glasa:

„Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh!“

Kada to reče, usnu.

Riječ Gospodnja

Otpjevni psalam: Ps 97, 1-2b.6-7c.9

Gospodin kraljuje, Svevišnji – nad svom zemljom.

Gospodin kraljuje: neka kliče zemlja,
nek se vesele otoci mnogi;
pravda i pravo
temelj su prijestolja njegova.

Nebesa navješćuju pravednost njegovu,
svi narodi gledaju mu slavu.
Poklonite mu se, svi bozi!

Jer ti si, Gospodine, Svevišnji -
nad svom zemljom,
visoko, visoko nad bozima svima.

Drugo čitanje: Otk 22, 12-14.16-17.20

Dođi, Gospodine Isuse!

Čitanje Otkrivenja svetog Ivana apostola

Ja, Ivan, čuh glas koji mi govoraše:
 „Evo, dolazim ubrzo
 i plaća moja sa mnom:
 naplatit ću svakom po njegovu djelu!
 Ja sam Alfa i Omega,
 Prvi i Posljednji,
 Početak i Svršetak!
 Blago onima koji peru svoje haljine:
 imat će pravo na stablo života
 i na vrata će smjeti u grad!“
 „Ja, Isus,
 poslao anđela svoga
 posvjedočiti ovo po crkvama.
 Ja sam korijen i izdanak Davidov,
 sjajna zvijezda Danica.“
 I Duh i Zaručnica govore:
 „Dođi!“
 I tko ovo čuje, neka rekne:
 „Dođi!“
 Tko je žedan, neka dođe;
 tko hoće,
 neka zahvati vode života zabadava!
 Svjedok za sve ovo govori:
 „Da, dolazim ubrzo!“
 Amen! Dođi, Gospodine Isuse!

Riječ Gospodnja

Evandjelje: Iv 17, 20-26

Neka budu savršeno jedno!

Čitanje svetog Evandjelja po Ivanu

Uono vrijeme:
 Isus podiže oči k nebu i pomoli se:
 „Oče sveti, ne molim samo za ove
 nego i za one
 koji će na njihovu riječ vjerovati u mene:
 da svi budu jedno
 kao što ti, Oče, u meni
 i ja u tebi,
 neka i oni u nama budu
 da svijet uzvjeruje da si me ti poslao.
 I slavu koju si ti dao meni
 ja dadoh njima:
 da budu jedno
 kao što smo mi jedno -
 ja u njima i ti u meni,
 da tako budu savršeno jedno
 da svijet upozna da si me ti poslao
 i ljubio njih kao što si mene ljubio.

Oče,
 hoću da i oni koje si mi dao
 budu gdje sam ja,
 da i oni budu sa mnom:
 da gledaju moju slavu,
 slavu koju si mi dao
 jer si me ljubio prije postanka svijeta.
 Oče pravedni,
 svijet te nije upoznao, ja te upoznah;
 a i ovi upознаše da si me ti poslao.
 I njima sam očitovao tvoje ime,
 i još ću očitovati,
 da ljubav kojom si ti mene ljubio
 bude u njima - i ja u njima.“

Riječ Gospodnja

Jedinstvo

Jesmo li jedno s Kristom?

Ljubav traži jedinstvo i to posvemašnje. Biti jedno u ljubavi znači dati drugome sve što jesmo i isto tako primiti sve ono što je on. Dionici smo neizrecivog milosrđa, Krist želi da primimo sve ono što je on sam, sve što je njegovo. Tako on postaje dio nas i naš život odražava njegov život.

To nam je otajstvo neshvatljivo, ali je dohvatljivo životom. Primimo milost koja nam se daruje.

Služba riječi 295/19

Možete li si predočiti kako biste proveli svoju današnja večer kad biste bili sigurni da ćete sutra umrijeti? Možete li si predočiti kako bi izgledala današnja večer i vaša molitva kad znate da ćete sutra navečer već biti mrtvi i da ćete već biti pokopani?

Sigurno se ne biste molili večeras za lijepo vrijeme jer morate nešto vani raditi, ili za dobar posao. Do izražaja bi došle najvažnije stvari, zajedništvo s ljudima s kojima živimo, skupili biste obitelj koja je možda rasuta okolo...

Upravo se tako osjećao Isus kad je molio ovo što smo čuli u evanđelju, kao dio Velikosvećeničke molitve na posljednjoj večeri. I kad je molio tu molitvu znao je: sutra u to doba ležat ću u grobu.

I što je njemu bilo najvažnije, za što je molio?

Oče, da budu jedno! To je njegova posljednja želja. Zašto? Da može svijet vjerovati. Svijet ne uči vjeru kroz propovijedanje, kroz neke pobožne vježbe. Svijet uči vjerovati ako doživi da smo mi kršćani, crkva, zajednica jedno. To je najjače svjedočenje naše vjere za svijet. Takvo jedinstvo u svijetu ne postoji. Zato je to tako važan znak za svijet? Zato jer svijet može nešto vidjeti od Boga. Tajna Trojstva postaje vidljiva i može se iskusiti tamo gdje su vjernici jedno. Jedan Bog u tri osobe ne može se u konačnici shvatiti, ali na neki način je ta tajna vidljiva u jedinstvu vjernika i zato je za Isusa najvažnija ta molitva prije smrti: Oče, da budu jedno.

U prva kršćanska vremena nevjerovatno je bilo to jedinstvo. U zajednicama koje je osnivao misionarenjem sveti Pavao za istim stolom sjedili su robovi i gospodari. Razlike su ostale, ali su bili kao braća i sestre. Nezamislivo u tom vremenu velikih klasnih podjela.

Da ne bismo krivo shvatili Isusovu molitvu za jedinstvo, moramo znati da se ne radi o jedinstvu kao uniformnosti. Ne jedinstvo kao sve boce na pokretnoj traci. Radi se o jedinstvu u različitosti! Nisu sve žice na gitari naštimane na jednak ton. U orkestru nisu samo violine ili nisu samo klarineti, nisu samo trube, nisu samo bubnjevi. Ta različitost ne dovodi do rasula nego ljepote zvuka. Dirigent je onaj koji ili ima partituru pred sobom ili zna napamet dirigitirati i znati u koje vrijeme pojedini instrumenti trebaju svirati... Dirigent nije ni župnik, ni papa nego sam Isus koji po svome Duhu Svetom ravna crkvu i zajednicu kao orkestar, a i pojedinca bez

kojeg ne bi bilo orkestra. Svatko je od nas neponovljiv i različit i tako treba biti. Svatko je od nas dobio neke darove Duha Svetoga koji postaju osobno bogatstvo i dar samo onda ako se uklopi u orkestar i zajednicu. I svaki onaj koji unosi razdor u zajednicu jest instrument koji pogrešno svira i onda znamo kako to užasno zvuči.

Molimo Isusa da budemo dobri instrument, da ostanemo ono što jesmo u svojoj specifičnosti sa svojim darovima i talentima i da to stavimo u službu zajednice.

Priredio Stjepan Harjač

I sus ne dolazi u munji i bljesku,
ne dolazi ni kao divlji vjetar.
On dolazi kao nježni lahor u predvečerje.
Duh Sveti tako tiho lebdi nad zemljom.
Ako nismo pažljivi,
postoji opasnost da ne prepoznamo Božju prisutnost
koja se očituje u našim životima. Jer je on nježan Bog, blag i mio,
koji nam dolazi dati život tako tiho,
daleko od svijeta oholosti i velike pameti
daleko od velikih moćnika i birokrata,
daleko od samoljublja, obrambenih mehanizama
i sigurnosti samodostatnosti.
On je skriven u dubini našeg bića.

Jean Vanier, *Slomljeno tijelo. Put prema cjelovitosti,*
Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013.

Okviri širenja kršćanstva

Geografski okviri

Pod Markom Aurelijem

Antonina Pija (138. - 161.) naslijedio je car-filozof Marko Aurelije (161-180). Za njegove vladavine Crkva je prevalila novu etapu. Za jedne generacije, znatno se proširila od Germani je do Mezopotamije (Iraka), od Rajne do Eufrata i Tigrisa. Stigla je do granica Carstva, a na istoku sigurno ih i prešla u smjeru Edese i kraljevine Parta. Trier i Nizib imaju kršćanske zajednice.

Ekspanzija je osobito zahvatila afričku obalu na Mediteranu, sa dva „svjetionika“: Aleksandrijom i Kartagom. Evangelizaciji je pogodovala plovidba. S kraja drugog stoljeća Aleksandrija i Kartaga će imati svoje biskupe i svoje genije.

Galija

Levantinci se iskrcavaju u najboljim galskim lukama, Narboni, Arlu, Marseju, Frejusu. Od obale se, kopnom ili rijekom, moglo doći do Liona i Viene. Od tog su teritorija na jugoistoku Galije Rimljani osnovali provinciju Narbonsku, koja je sezala do Viene. August je preostali dio Galije podijelio na tri provincije: Akvitaniju, Lionsku i Belgiju, s glavnim saveznim gradom Lionom. Rajna je bila granica koja je na sjeveru zatvarala Carstvo.

Unutar tih granica razvijala se, zahvaljujući trgovačkoj razmjeni robe, postupna asimilacija običaja i civilizacije pobjednika. Vladajuća klasa ubrzo je prihvatila latinski jezik, dok su doseljenici i dalje govorili grčki, a keltski su dijalekti bili ograničeni na sela. Irenej se trudio da ih nauči, ali mu kao obrazovanu čovjeku bi mrsko govoriti tim „barbarskim dijalektom“

U Marseju se spajala sjeverna cesta s primorskom, kojom je dolazila roba iz Italije i Orijenta. Izvozilo se lončarstvo, vuna, šunka i kobasica, što ih hvali Varon, nimski i tuluški sir, ulje i vino s obala Rone ili iz Béziersa. Na jednom vrču iz Italije stoji natpis: „*Ja sam vino iz Béziersa, staro pet godina*“. Plinije zamjera Marsejcima što razvodnjavaju izvozno vino.

U Marsej je emigrirala grčka intelektualna krema. Stoga Rimljani pohađaju filozofsku školu u Marseju. Poznat je medicinski „fakultet“, koji je održavao veze s Aleksandrijom. Među te stalne migrante lako su se mogli ušuljati i pristalice nove religije. Čini se da neki natpisi pronađeni u Marseju potvrđuju prisutnost kršćana već u drugom stoljeću. Lako je moguće da je Krescent, što ga Pavao spominje u 2. poslanici Timoteju, bio poslan u Galiju.

Lion u drugom stoljeću nije samo trgovište žitom, vinom i drvom, nego je i jedan od najvećih manufakturnih centara u Carstvu, i mnogi se njegovi proizvodi mogu naći u Germaniji ili u Britaniji. Natpisi, skulpture i bareljefi iz II. stoljeća dopuštaju nam ocijeniti ulogu pupka Galije.

Tertulijan, <http://www2.arnes.si/>

Carstvo je, da istakne svoju prisutnost i vlast na padinama podiglo Croix-Rousse monumentalni žrtvenik u slavu Rima i Augusta. Njegovo se posvećenje svake godine slavilo igrama i svečanostima. Te će svečanosti poslužiti kao okvir smrti prvih lionskih mučenika. Gali su se, poslije svečanosti, vraćali kućama zadivljeni rimskom moću i blagodatima njezine prisutnosti.

Blagostanje Liona privuklo je jaku koloniju istočnjaka iz Azije i Frigije. Prvi su kršćani došli, kao i ostali njihovi zemljaci, radi poslovnih ciljeva. U gradu se odavno naselio liječnik Aleksandar. Kad se broj braće dovoljno umnožio (oko g. 150.) da se organiziraju u „crkvu“, matična im je zajednica iz Azije poslala biskupa Potina.

Godine 177. lionska je crkva, udružena s vienskom, bila dovoljno važna da na sebe svrati pozornost i izazove progonstvo. Mučenici, čija su nam grčka i latinska imena sačuvana, odražavaju sliku zajednice u kojoj su se zajedno nalazili Azijci i domorodci, trgovci i bogate žene. Irenej, koji poslije oluje nasljeđuje Potina, upravlja otada zajednicama koje se nižu od ušća Rone do obale Rajne. Evanđelje je naime i ovdje išlo u stopu za rimskim prodorom i stiglo do Triera i Kolna, ali nam ništa nije poznato o protagonistima toga velikog pothvata.

Kartaga

Na afričkoj se obali protežu od zaljeva Gabes, ili čak od Velike Sirte, do Atlanskog oceana tri rimske provincije: Prokonzularna, Numidija i Mauretaniya. Kartagu, gospodaricu mora i suparnicu Rima, osnovali su Feničani koji su došli iz Tira i Sidona. Grad dominira nad zaljevom, nadzire more i lako može braniti prevlaku koja spaja rt s kopnom.

Feničani su sa svojim poslovnim podružnicama donijeli i svoje bogove, protiv kojih se mnogo puta dizao Bog Starog zavjeta. Prije kršćanskog Boga došao je u Kartagu Baal-Hamon, bradat i s tijarom na glavi, zaogrnut dugim plaštem, nošen od triju sfinga. Pratila ga Tanit (Aštarta): „debela, bradata, spuštenih trepavica - kao da se smiješi, skrstivši ruke na svome velikom truhu, izlizanom ljubljnjem gomile.“

Kartaški je „tofet“ Baal-Hamonu i Taniti žrtvovao malenu djecu, kojih stećci u muzeju Bardo još danas bude u nama jezu. Carske zabrane nisu taj barbarski običaj mogle iskorijeniti. „Za svjedoke pozivam vojnike svog oca, piše Tertulijan, koji su provodili te naredbe rimskih prokonzula. Žrtvovali su ih njihovi vlastiti roditelji, i rado su to činili. Milovali su djecu da ne plaču za vrijeme žrtvovanja.“

U svim peripetijama svoje povijesti, Kartaga je stalno podržavala svoje veze s Istokom, zahvaljujući brodovima koji su pristajali u njezinoj luci. Scipion je grad potpuno razorio; njezino je tlo bilo „proketo“ i poravnano; pastiri su pasli stada po razvalinama ponosnog grada.

Braća Grakho i Cezar - dokazujući svoj realizam - ponovo su Kartagu sagradili, a August je uspostavio njezin stari sjaj. Kao nekoć Numiđani, Rim je iskorištavao njezine bogate površine za kulturu žitarica. Počevši od II. stoljeća, Antoninovci izgrađuju mrežu cesta, dižu spomenike neusporedive ljepote o kojima još svjedoče ruševine vodovoda i amfiteatra, po čijim ostacima možemo ocijeniti njihove dimenzije i njihovo bogatstvo.

U času nadiranja kršćanstva, Kartaga je geografsko, administrativno, kulturno i trgovačko središte prekomorske Italije, suparnica Aleksandrije i, kao i ona, žitnica Rima, otvorena prema moru u znak gostoljubiva prijema. „Sve odiše obiljem“, po riječima Afričanina Apuleja. To je bilo vrijeme velikoga ekonomskog uspona, na bazi žita i ulja. Usporedo s eksploatacijom tla ide i vojna organizacija zemlje, koja je - čini se, - bila motivirana nakanom širenja sve do stepa i planina.

Nijedan tekst, nijedan spomenik, nijedna aluzija ne upućuje na početke kartaškog kršćanstva. Tertulijan, premda još blizak tim događajima, nikad o njima ne govori. Augustin, u IV. stoljeću, zadovoljava se više puta ponavljanom tvrdnjom da je Evanđelje, kao i osnivači grada, došlo s Istoka. Brojne se građevinske i liturgijske veze koje afričku crkvu povezuju s istočnom. Tertulijan, koji bi mogao pripadati grčkoj kao i latinskoj književnosti, biva prevođen čim je objavljen. Utjecaj Istoka na afričku liturgiju tolik je da se može govoriti o ovisnosti. Religiozna arhitektura Afrike potvrđuje sigurno srodstvo s istočnom, napose sirijskom arhitekturom.

Prva obraćanja u Kartagi, kao i u Rimu, mora da su se dogodila u židovskim kolonijama koje su bile važne u lukama i koje su se nesumnjivo povećale

prebjezima iz Jeruzalema poslije Titove pobjede. U nekropoli Gamart, na jugu Kartage, i u Hadrumetu (današnja Susa), židovski su i kršćanski grobovi na istom mjestu. Ali te dvije religije nisu dugo živjele u dobrim odnosima; njihovi su se odnosi, kao i u drugim dijelovima Carstva, uskoro zaoštrili. Razdor se dogodio u Tertulijanovo vrijeme. Autor *Apologeticuma* sjeća se vremena kad je kršćanstvo bilo „u sjeni“ judaizma. Razdvojenost mu ne smeta da se sjeća te prošle sloge.

Evanđelje je dakle stiglo jednog dana nekim brodom iz Palestine, Egipta ili Sirije - osim ako je došlo kopnom preko Egipta i Libije. Prvu su vijest primili nekoliko Židova i par dokera koji su iskrcavali robu s Istoka. Možemo zamisliti prvu kršćansku zajednicu vrlo miješanom: od doseljenih Židova, siromašnih domorodaca, umješnih Grka, a kasnije i od malobrojnih obrazovanih i neobrazovanih Latina. Kao i u Korintu, većina je bila siromašna i neugledna podrijetla. Njihov živi temperament, strastven do egzaltacije, srodan je žaru i nemiru religioznog Istoka. Govorili su grčki, punski ili berberski... koliko im je bilo potrebno u poslu i trgovanju. Trgovci i građani govorili su najradije punski, osobito u priobalnim gradovima. Augustin je morao prevoditi na punski latinske riječi, koje jednom dijelu njegova slušateljstva nisu bile poznate.

Poput vatre na pustolini, Evanđelje se širilo od grada do grada, od mjesta do mjesta ... i među romanizirano pučanstvo u unutrašnjosti.

To se širenje poklapa s urbanizacijom afričke provincije. Sredinom II. stoljeća ulazi ono i u trgovišta i u nepoznata sela. Getulska plemena, otporna prema stranim utjecajima i prema eroziji povijesti, koja su sišla s visoravni radi trgovine i trampe, došla su tijekom stoljeća u dodir s

Sveti Irenej Lionski,
<http://www.obitelj-malih-marija.com>

Evandjeljem, kako tvrdi Tertulijan. Duh snošljivosti, karakterističan za Afriku, nesumnjivo objašnjava to naglo širenje koje je obuhvatilo sve slojeve društva. Kao i u Lionu, afrički su kršćani u vrijeme Marka Aurelija tako brojni da izazovu pozornost i sumnju. Poslije 180. godine, mladu je crkvu snašlo progonstvo. Progoni, obično pokrenuti na temelju denuncijacije, pogađaju osobito skromne ljude. To je bio način međusobnog razračunavanja. Iznenaduje što npr. Tertulijan nikad nije bio uznemirivan. Njegova je ličnost ulijevala poštovanje u Rimljana i divljenje u Afrikanaca.

U vrijeme kada prvi mučenici dokazuju vitalnost afričke crkve, iznenada otkrivamo da je Evandjelje prodrlo duboko u unutrašnjost provincije sve do gorskih ogranaka i do pustinje.

Na sreću, postoji dokument u kojemu se opisuju prvi mučenici iz Scilija. To je prvi kršćanski tekst napisan latinski, i prvi sačuvani dokument o afričkoj crkvi. Dvanaest kršćana, pet seljanki i sedam seljaka, iz nekoga beznačajnog mjesta koji se dosad nije mogao identificirati ni lokalizirati, denuncirani su i uhićeni, a zatim pogubljeni u Kartagi, 17. srpnja 180. Evandjelje je dakle prešlo granice gradova poput Kartage, Madaure, Cirte, Hadrumeta, tako da su evangelizirana već i sela te su progonjena zbog kršćanske vitalnosti. Dvanaestoro mučenika su seljaci, mali zemljišni vlasnici ili koloni ili možda sezonski radnici na selu. Njihova su imena odnedavna romanizirana. Odvedeni su u Kartagu da tamo umru.

Afrika je vjerno i ponosno čuvala uspomenu tih svojih mučenika i slavila njihovu godišnjicu. Augustin nam je ostavio dva svoja govora u čast scilitanskih mučenika.

Pod Markom Aurelijem, kartaška je zajednica, kako je bila dobro organizirana, privukla sina rimskog centuriona i sjajnog odvjetnika, koji se zvao Quintus Septimus Florens Tertullianus. Carstvo je s terena regrutiralo podređene građanske i vojničke dužnosnike, dok su s Poluotoka dolazili najviši kadrovi.

U to je vrijeme kršćanska zajednica raspolagala svojim sastajalištima i svojim grobljem. Tertulijan govori s ponešto enfaze o „tisućama ljudi oba spola, svake dobi i svih položaja“. Čak tvrdi da su u „svakom gradu više od polovice stanovništva kršćani“. S ponosom dodaje da bi „gradovi opustjeli“ kad bi ih kršćani napustili. A poslije g. 197. piše u Apologeticumu: „Od jučer smo, a već smo ispunili zemlju i sve što je vaše: gradove, najamne kuće, municipije, trgovišta, pa i sela, plemena, staje, sudnice, senat, forum. Vama preostaju jedino hramovi.“

Koliko god tu bilo i retorike, ne valja zaboraviti da je afrički koncil, sazvan od Agrippinusa bar oko 220. a možda i prije, okupio 70 biskupa. A za uzvrat, romanizirana Afrika potkraj II. stoljeća osvaja svog pobjednika: naime, rimski biskup Viktor i car Septimije Sever podrijetlom su Afrikanci.

A. G. Hamman, *Svagdanji život prvih kršćana*, Provincijalat franjevac trećoredaca, Zagreb 1983.

<https://www.zadar.travel>

Na kraju ulice Jurja Bijankinija, usred parka koji je nastao na mjestu brisanog prostora kaštela nalazi se crkva Gospe od Kaštela ili Gospe od Zdravlja. Sagrađena je godine 1528. kao čista rotunda na mjestu prastare kapelice. Godine 1703. produžena je naprijed jednobrodni prostorom, a sa sjeverozapadne strane dodan je 1705. zvonik s krovom u obliku lukovice. Kupola crkve je kasnije povišena.

U crkvi se iznad glavnog oltara čuvala slika Gospe od Kaštela (Zdravlja) iz 1447. koju je naslikao Blaž Jurjev Trogiranić. Slika je sada u SICU (Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru), a u crkvi je njezina vjerna kopija.

U II. svjetskom ratu porušena je prednja dogradnja, dok je okruglo svetište, iza vrata od kovanog željeza s grbom nadbiskupa Vicka Zmajevića, ostalo sačuvano. Unutrašnjost svetišta ukrašena je oltarom sa svetohraništem u kasnobaroknom stilu.

Srušeni dograđeni dio obnovljen je 1990., te je crkva prema sačuvanim nacrtima opet dobila nekadašnji vanjski izgled.

www.zadarskanadbiskupija.hr

Hrvatska marijanska svetišta

Gospe “od Kaštela” (od Zdravlja), Zadar

Projekt Gospa od Zdravlja

Od 2012. godine, Osnovna škola Zadarski otoci – Zadar organizirala i vodila projekt Gospa od Zdravlja (nekad zvanu Gospa od Kaštela). Svrha je ovog projekta postavljanje nove kamene ploče koja je pala u zaborav, a nekad je bila na crkvi Gospe od Zdravlja. Cilj je ostvaren, stavljena je nova ploča u crkvi koja govori o događaju prije 266 godina.

Što se dogodilo u Zadru 12. rujna 1752. godine? U 18. stoljeću Zadar je bio pod vlašću Mlečana i prostirao se unutar gradskih zidina na Poluotoku. Grom je udario u zgradu Arsenala koja je tada bila skladište baruta za mletačke brodove. Buknuo je požar, a među tadašnjim stanovništvom izbila je panika i očaj, jer je prijetila opasnost da cijeli grad odleti u zrak. U toj velikoj nevolji pohrlili su obližnjoj crkvi koja se nekad zvala Gospa od Kaštela, stali ispred te Gospu zazivali i molili za pomoć. Zadrani su zavapili prema nebu. Molitva je čudom uslišana i vatra se sama ugasila. Iz zahvalnosti za uslišane molitve Zadrani su Gospi podignuli kamenu ploču s natpisom na latinskom jeziku u kojemu se spominje datum na koji se dogodio požar i čudesan događaj koji se zbilo po žarkim molitvama Gospi. Na ploči je nekad pisalo QUOD TEMPLUM ET CIVIS SERVASTI A FULMINE VIRGO

JADERA LAETATUR GRATA PATROCINIO XII SBRIS MDCCLII (Djevice, sačuvala si hram i građane od groma zahvalni Zadar raduje se zaštiti, 12. rujna 1752.). U spomen na taj dan godinama je na blagdan Gospe od Zdravlja, 21. studenoga, bila procesija, a na taj su se dan također prodavale i dijelile fritule. Ta tradicija trajala je sve do 2. svjetskog rata. U ratu je crkva Gospe od Zdravlja pogođena i uništena (osim glavnog oltara i slike). Crkva je obnovljena, ali ploča je bila razbijena i bačena.

Zadar je tri puta u svojoj burnoj prošlosti potpuno izgubio svoje stanovništvo. Prvi put nakon 4. križarskog rata, zatim 1. svjetskog rata te nakon bombardiranja grada Zadra u 2. svjetskom ratu. Stanovništvo se potpuno promijenilo, nešto nastradalo, nešto odselilo, a zadarska tradicija pala je u zaborav. I taj je događaj iz 1752. bio zaboravljen.

Cijela priča izašla je na svjetlo dana 2012./2013. godine kad ju je prof. Valentin Uranija, poznati zadarski publicist i umirovljeni ravnatelj Narodnog muzeja Zadar, kao živi svjedok tog vremena zapisao. Događaj je ispričao učiteljici Željki Diklan, a ona u suradnji s kolegicama

Jasminkom Brižić, Lenkom Radić, Jasminkom Bašić i Renatom Andrović osmislila i oživjela.

Projekt Gospa od Zdravlja zaživio je u OŠ Zadarski otoci uz golemu potporu mons. don Pavla Kere i don Radoice Pinčića, ravnatelja Davora Barića te djelatnika škole i učenika. Možemo biti ponosni, jer je ploča postavljena u crkvi da se ne zaboravi događaj kad je Gospa spasila Zadar od požara u Arsenalu. Tekst je sastavljen na hrvatskom jeziku i napisan glagoljicom u kamenu. Pisani spomenik uvijek podsjeća na nešto važno iz povijesti. Da te ploče nema, možda bi se taj važan događaj potpuno zaboravio. Ovako nas uvijek podsjeća na našu prošlost, izaziva divljenje i ponos.

Kako obilježavamo dan prisjećanja na čudesan zagovor Gospe od Zdravlja? Taj dan 12. rujna učenice u narodnim nošnjama s košaricama punima fritula šetaju gradom i dijele ih prolaznicima, a dječaci i ostale djevojčice u mornarskim majicama dijele prigodne materijale i fritule na više lokacija. To su: Široka ulica, zatim kod crkve sv. Šime, kod crkve sv. Mihovila te na Narodnom trgu, na kojem se izvodi glavni program. Veliki zbor mališana pjeva marijanske pjesme.

Mali vjeronaučni leksikon

Ivan Pavao II., papa

Sveti Ivan Pavao II., papa, latinski *Sanctus Ioannes Paulus PP. II.*, također zvan Ivan Pavao Veliki, svetac Katoličke crkve. Rođen je u Wadovicama kraj Krakova, 18. svibnja 1920., a umro u Vatikanu, 2. travnja 2005. Prije nego je postao papa zvao se Karol Wojtyła. Bio je 264. poglavar Katoličke crkve. Izabran je 16. listopada 1978., i ostao papa do smrti 2005. godine.

Teologiju je studirao u Krakovu. Doktorirao na Angelicum u Rimu. Bio je profesor moralne teologije na Katoličkome sveučilištu u Lublinu (1957.).

Za Drugoga vatikanskoga koncila (1961.- 1965.) sudjelovao je u radu Pripreme komisije.

Za svećenika je zaređen 1946. Krakovskim nadbiskupom postao je 1964., kardinalom 1967.

Ivan Pavao II. jedan je od velikih državnika 20. stoljeća i duhovni aktivist planetarnoga utjecaja. Njegov dugogodišnji pontifikat karakteriziraju sljedeće značajke: jedan je od najmlađih papa novijega doba; njegov pontifikat je među najduljima; prvi papa Netalijan nakon više stoljeća; prvi papa nakon više stoljeća iz jednoga slavenskog naroda. Osobna toplina, neposrednost i prirodna karizma Ivana Pavla II. izuzetno su snažno djelovali preko suvremenih elektroničkih medija (poglavito TV), šireći njegovu poruku i u najzabitijim dijelovima planeta.

U 26 godina svoga pontifikata, posjetio je 130 država. Proputovao je 1,2 milijuna kilometara. Obišao je zemaljsku kuglu oko 30 puta. Posjetio je oko 850 gradova. Prvi je papa, koji je posjetio gradove Azije, Afrike i Južne Amerike.

Ranjen je u atentatu 13. svibnja 1981., dok se vozio u otvorenom papamobilu i rukovao se s brojnim vjernicima. Posjetio je atentatora Ali Aĝcu u zatvoru 1983. godine i sve mu oprostio. Razgovarali su tiho pa se ne zna sadržaj razgovora.

Proglasio je novih 1338 blaženika i 482 novih svetaca. Među svetima su i Hrvati Leopold Mandić i Marko Križevčanin, a među blaženima Alojzije Stepinac, Ivan Merz i Marija Petković.

Tijekom cijelog pontifikata zalagao se za mir. Zagovarao je pravo svakoga naroda, na svoju državu, samostalnost i suverenost. Osmislio je sintagmu "kultura života" na svom putovanju u SAD 1993. godine. Pri tome je izjavio: "Kultura života znači poštivanje prirode i zaštita Božjeg djela stvaranja. Na poseban način, znači poštivanje ljudskog života od prvog trenutka začeća do prirodne smrti." Promicao je međureligijski dijalog i mir. Zalagao se za jedinstvo kršćana.

Pokazao je otvorenost prema drugim vjerskim zajednicama. Prvi je papa, koji je ušao u džamiju i sinagogu.

Za vrijeme pontifikata napisao je te izgovorio oko 15.000 raznih govora i dokumenata, što je oko 18 milijuna riječi. Napisao je 14 enciklika, 11 apostolskih konstitucija, 41 apostolsko pismo, 15 apostolskih pobudnica, 19 motu proprija i više knjiga. Na deset je konzistorija imenovao novih 231 kardinala i zaredio 321 biskupa. Proglasio je novih 1338 blaženika i 482 novih svetaca.

Svoju privrženost Hrvatima i Hrvatskoj istakao je izjavom da i sam potječe iz Bijele Hrvatske, područja oko Krakova koje su nekada nastanjivali Hrvati. Posebno se zalagao za međunarodno priznanje Republike Hrvatske. Vatikan je prvi u svijetu objavio 3. listopada 1991. da radi na hrvatskome međunarodnom priznanju, a službeno je priznao Hrvatsku i Sloveniju 13. siječnja 1992.

Ivan Pavao II. tri puta je posjetio Hrvatsku. Prvi put bio je u Zagrebu 10. i 11. rujna 1994. Drugi put 2. do 4. listopada 1998. godine, posjetio je Zagreb, Mariju Bistricu i Split. Tom prigodom proglasio je blaženim kardinala Alojzija Stepinca. Treći put od 5. do 9. lipnja 2003. bio je u Rijeci, Splitu, Dubrovniku, Osijeku, Đakovu i Zadru.

Papa Benedikt XVI. proglasio je 2011. svoga prethodnika Ivana Pavla II. blaženim, te odredio 22. listopada kao njegov spomendan-blagdan jer je toga dana Ivan Pavao II. održao prvu sv. misu kao papa, a papa Franjo, samo tri godine kasnije 2014. proglasio ga je svetim.

<https://hr.wikipedia.org> i <http://www.enciklopedija.hr/>